

ANDREJ HUDOKLIN – PREDANI NARAVOVARSTVENIK DOLENJSKE

// pogovarjala se je Petra Vrh Vrezec

ANDREJ HUDOKLIN, biolog in naravovarstvenik, ki ga v živalskem svetu zanima »vse živo«.

foto: osebni arhiv Andreja Hudoklina

Andreja Hudoklina poznamo po opaznih akcijah za ohranitev narave na Dolenjskem. Kot strokovni delavec je že lepo število let zaposlen na Zavodu RS za varstvo narave Novo mesto, kjer bije »bitko« za naravo. Preberite si, s kakšnimi izzivi se je in se še spoprijema, da bi ohranil naravo v južnem delu naše države.

vodnih rastlin, kar se že kaže na upadanju rečne biotske raznovrstnosti. Največji izzivi so povezani s trenutno največjim težavami - varstvom ogroženih živalskih vrst.

Si eden vidnejših sodelavcev novomeške enote Zavoda za varstvo narave. V okviru Dolenjske pokrivata tudi naravne bisere, kot so Krakovski gozd, Gorjanci, Kočevski rog, Krka. Kakšni so vaši največji izzivi, uspehi pa tudi težave pri ohranjanju narave Dolenjske?

Kljub na videz idilični podobi ključnih gradnikov dolenjske narave ima vsak med njimi tudi svojo bolečino, ki načenja dolgoročno stabilnost teh kompleksnih ekosistemskih enot. V primeru Krakovskega gozda in Dobrave se spopadamo z upadanjem podtalnice in posrednim hiranjem nižinskih poplavnih gozdov ter vrst, vezanih nanje, kot je denimo srednji detel, če se bolj osredotočim na ptice. V gozdovih Kočevske zaznavamo upadanje mrtve lesne mase, prehranske osnove belohrbtega in triprstega detla. Zaradi sprememb v gospodarjenju na rastiščih in v življenjskih okoljih izginjata tudi divji petelin in gozdni jereb. Skrbi nas tudi »zdravstveno stanje« reke Krke. Kritično nizka je njena poletna višina, ko se poveča obremenjenost vode s hranili in s tem pospeši rast alg in drugih

Nekateri te poznamo po člankih in akcijah za ohranitev zadnje populacije črnočelih srakoperjev na Dolenjskem. Lahko bralcem revije Svet ptic poveš še kaj o lastnih prizadevanjih za to vrsto?

Šentjernejsko polje je bilo še pred desetletjem edino omembe vredno gnezdišče črnočelih srakoperjev pri nas. Populacija se je v zadnjih letih povsem sesula, saj se v času gnezdenja pojavljajo le še posamezni pari. Ključen vzrok je krčenje prehranskega življenjskega okolja, ekstenzivnih travnikov, ki ohranjajo velike travniške žuželke. Te dobesedno iztreblja kmetijska praksa pridelave travinj, ki favorizira zgodnjo in večkratno košnjo z baliranjem. Do kritične drobitve življenjskega prostora je prišlo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja ob hidromelioraciji. Problem moramo razumeti tudi v luči sočasnega upadanja celotne evropske populacije ptic kmetijske krajine, ki so se v zadnjem obdobju prepolovile zaradi enakih vzrokov.

Da bi spodbudili naravi prijazno kmetijstvo, smo v sodelovanju z Osnovno šolo Šentjernej in Kmetijsko gozdarsko zbornico Novo mesto organizirali vrsto predstavitev lokalni javnosti. Veliko energije smo vložili tudi v program upravljanja območij

Leta 1999 so v Vrbini splavili splav za navadno čigro (*Sterna hirundo*), ki pa so ga leta 2003 ribiči potopili.

foto: Andrej Hudoklin

Natura 2000, ko smo za črnočelega srakoperja iskali sistemske rešitve v okviru finančnih nadomestil kmetijsko okoljskih plačil za obdobje 2007-13. Ukrepi žal niso dali rezultatov, tako zaradi slabšega vključevanja lastnikov kot tudi narave ukrepov, ki so bili premalo ciljno naravnani. Tega ni izboljšala niti shema KOPOP (kmetijsko okoljsko podnebni plačil) za obdobje 2014-20, čeprav so bila tokrat finančna nadomestila za ohranjanje posebnih travniških življenjskih okolij veliko višja in je bila opravljena obsežna kampanja ob vpisu ukrepov. Od ciljnih 526 ha je bilo v ukrep na območju vključenih le skromnih 32 ha travnikov. Ključni problem je verjetno izrazita proizvodna usmerjenost lastnikov, a tudi zahtevni pogoji vpisa. Z vsem naštetim se prvotni optimizem iskanja rešitev za izginjajočega srakoperja vztrajno razblinja.

Sam si posvetil veliko pozornosti tudi beli štoklji, poljski vrani, belorepcu, čebelarju, ki so danes zgodba o uspehu. Kako ste ta uspeh spremljali na Dolenjskem in kakšni so bili vaši napori za vrnitev in ohranitev teh vrst?

Govorimo o vrstah, ki jim populacijski trendi vsaj v tem delu Slovenije v zadnjem obdobju kar dobro kažejo. Del zgodbe o uspehu so gotovo tudi naravovarstvene aktivnosti, ki jim jih namenjamo. Štoklja je vrsta, s katero se je začela moja pot v svet ptic. V sodelovanju s Prirodoslovnim muzejem Slovenije smo že pred 30 leti začeli z obročkanjem, ob pomoči pristojnih elektro služb pa začeli nameščati varne kovinske gnezdilne podstavke. Z leti smo vzpostavili dobro sodelovanje, prav tako s skrbniki gnezd in posamezniki, ki jih navdušuje ta karizmatična vrsta ptice.

Če so štoklje praviloma dobre sprejete, pa to ne velja za poljske vrane, ki so se po daljši odsotnosti pred desetletjem začele naseljevati v Posavju. Izkazalo se je, da hrupnih gnezdilnih kolonij sredi naselij domačini ne tolerirajo. Kljub »naravovarstveni

Enega prvih skupinskih popisov DOPPS so opravili v Krakovskem gozdu leta 1998 (na fotografiji z leve zgoraj: Andrej Hudoklin, Iztok Geister, Tomaž Mihelič, Tomaž Jančar, Dare Šere, Tomi Trilar in Mirko Perušek).

foto: osebni arhiv

diplomaciji« nam konfliktnega stanja npr. v Brežicah ni uspelo rešiti. Po sanacijski sečnji krošenj pred gnezdenjem so se ptice umaknile na mestno obrobje in same ublažile konflikte pri ljudeh.

Odstranjevanje ribiškega blinkerja iz vratu LABODA GRBCA (Cygnus olor) na Otočcu 2014
foto: Gregor Bernard

Povsem drugačna je zgodba čebelarjev, pri katerih so gnezdilne možnosti zelo odvisne od človeka. Vrsta namreč gnezdi v aktivnih kopih kremenčevega peska in proda, kjer si v mehke sedimente koplje gnezdilne rove. Ohranjanje gnezdilnih sten zato zahteva vsakoletno iskanje kompromisov z upravljalci kopov, na erodiranih brežinah Save tudi z vodarji, ob nastajanju akumulacij pa tudi z investitorji hidroelektrarn. Izkušnje iz Posavja, kjer imamo največ gnezdišč čebelarjev v Sloveniji, kažejo, da aktivno varstvo daje rezultate.

Biologa Andreja Hudoklina zanima tudi biologija NAVADNEGA POLHA (Glis glis).
foto: Aleš Jagodnik

V primeru redkega gnezdilca orla belorepca smo ob zaznanem ogrožanju gnezda v Krakovskem gozdu pred nekaj leti vzpostavili nadzor gnezda z lokalnimi lovci in gozdarji, reševanje gnezda ob Reškem jezeru pa smo vključili v projekt LIFE Kočevsko. Skratka, pomembno je, da se na nastale težave pravi čas odzoveš in poiščeš čim bolj sprejemljive rešitve tako za naravo kot za človeka, še bolj pomembno pa je, da si veliko na terenu, da najdeš lokalne zaveznike, da prebivalcem pojasniš, zakaj je neko človeško vedenje sprejemljivo, drugo pa ne. Ljudje se praviloma pozitivno odzovejo, le občutka, da so potrebe živali pred potrebami ljudi, ne smejo dobiti.

Poleg ptic te zanimajo tudi druge živali - netopirji, polhi, bobri ipd. Na kakšne naravovarstvene izzive pa naletiš pri njih?

Kot biologa me zanima "vse živo", naravovarstveni izzivi pa so največkrat povezani z reševanjem konkretnih situacij. Netopirji so moja druga strast, predvsem vrste dolenskih jamskih zatočišč, ki jih spremljam že 25 let. V zadnjem času je pogosto aktualno reševanje okrnjenih zatočišč v stavbah, še posebej cerkvah. Bolj kot popravilo preletnih odprtin je izziv mehčanje odnosa lastnikov do »ne-ljubih« sstanovalcev.

Bobri so me ob začetku naseljevanja najprej zanimali kot fenomen. Po 15 letih hitre populacijske rasti, ko so poselili celoten rečni ekosistem Krke in ga s svojo izjemno aktivnostjo tu in tam močno preoblikovali, sedaj prihajajo v ospredje konflikti z lastniki obrežnih zemljišč na eni strani in naravovarstvom na drugi. Lastniki so nezadovoljni zaradi škode v sadovnjakih in na koruznih njivah, bobrišč, jezov na potokih ... Tudi tu je izziv iskanje praktičnih rešitev za sobivanje.

Skrivnostna človeška ribica je ena mojih stalnih preokupacij. Bolj kot iskanje novih lokalitet me v zadnjem obdobju skrbi onesnaževanje kraške podtalnice iz kmetijskih virov, s katero se usodno krči življenjski prostor vrste predvsem na Kočevskem polju in v Beli krajini. Zaradi visoko postavljenih normativov, ki določajo kvaliteto podzemne vode in izhodišč nitratre direktive, ni mogoče zagotavljati učinkovitega varstva podzemskih življenjskih prostorov.

Vrbina v Posavju je zelo glasno opevana. Kot vemo, na območju mokrišča Vrbina postavljajo hidroelektrarno, v povračilo škode naravi pa so investitorji obljubili nadomestni življenjski prostor oz. habitat. Kakšen bo ta nadomestni habitat? Je naravi sploh vsaj deloma mogoče povrniti nastalo škodo?

S stališča varstva narave sta v verigi savskih hidroelektrarn najbolj problematični zadnji dve, HE Brežice in HE Mokrice, načrtovani na ravninskem, poplavnem svetu reke Save. Akumulaciji bosta zalili pester obrežni prostor, prodišča, mrtvice, skrčili poplavne loge in obrežno loko v večjem delu Vrbine, rečni ekosistem pa bo dobil značaj pretočnega jezera oz. akumulacije. S stališča vodnega življa so pričakovani najbolj usodni vplivi za ribe, vezane na močne rečne tokove, ter vrste, ki se v času drsti selijo, saj zanje ni mogoče zagotoviti ustreznih nadomestnih habitatov. Več optimizma

Utrinek s tradicionalnega vodenja po Resslerovi poti v Krakovskem gozdu, ki poteka že od leta 1999
foto: Gregor Bernard

Manj karizmatičnih ptic, kot je denimo **POLJSKA VRANA** (*Corvus frugilegus*), domačini sredi naselij ne tolerirajo. Kljub »naravovarstveni diplomaciji« se konfliktnega stanja npr. v Brežicah ni dalo rešiti.

foto: Alen Ploj

je za ptice, saj bodo izgubljene habitate omilili nadomestni, pa tudi nove vodne gladine bodo zanimive za mnoge vrste ptic. Posebna pozornost je namenjena breguljki, čebelarju in vodomcu s postavljanjem gnezdilnih sten, za čigre so predvideni gnezdilni splavi in prodni otoki, za malega martinca pa plitvine s trstiščem in prodom. Ustrezni omilitveni ukrepi so predvideni tudi za nekatere hrošče, ribe, dvoživke, želve, netopirje, velike sesalce, suhe travnike ... Izvedba HE Brežice je že v teku, za HE Mokrice pa pripravljajo poročilo o vplivih na okolje. Sodobna okoljska in naravovarstvena zakonodaja izvajalca posega prisiljuje v to, da bi bil vpliv posegov čim manjši ter opravljen premišljeno. Kakorkoli že, narava se mora tudi ob izgradnji HE umakniti človeku, njena pestrost in stabilnost bo na začetku gotovo osiromašena in spremenjena, vzpostavljeni sekundarni habitati pa bodo v veliki meri odvisni od stalne človekove pomoči. Prizadevamo si, da bi vsaj to, kar je ostalo, zaživelo in bilo upravljano strokovno in naravi prijazno.

Kdaj in kako si spoznal DOPPS?

Z društvom sem se začel povezovati kot naravovarstvenik pri ohranjanju življenjskih okolij ogroženih ptic sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja. Prelomnica so bili Jovsi ob Sotli, nadaljevalo se je s Krakovskim gozdom, mokrišči v Zalogu, s čebelarjem, štokrlo, projektom IBA ... Danes pa se vključujem v popise različnih vrst. V začetnem obdobju sem veliko sodeloval z Daretom Šeretom in Andrejem Sovincem, ki sta mi s svojim izrednim znanjem začela odpirati vrata v čudoviti svet ptic.